

ΜΕΛΕΤΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΕΝ Τῷ ΒΥΖΑΝΤΙΝῷ ΚΡΑΤΕΙ

B'

Θράκη.

1. *Γενικαὶ παρατηρήσεις.* Τὸ ὑπὲρ τῶν Βενετῶν χρυσόβουλλον τοῦ 1198 ἐμφανίζει τὴν θρακικὴν καθ' ὅλου περιοχὴν διηρημένην εἰς μεγάλας τινὰς διοικητικὰς περιφερείας καὶ εἰς ἄλλας ἑλάσσονας μονάδας : εἰς τὸ θέμα Θράκης καὶ Μακεδονίας ¹ μετὰ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπαγομένων ἐπισκέψεων, εἰς τὸ θέμα Χερρονήσου, εἰς τὸ θέμα Ἀδριανουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου, εἰς τὸ θέμα Ἀγγιάλου, εἰς τὸ θέμα Φιλιππουπόλεως, Βερόης, Μόρας καὶ Ἀρχιδοῦ ². Περιελάμβανεν ὡσαύτως ἡ θρακικὴ χώρα τὰς ἐπισκέψεις Χοιροβάκ-

¹ Εἰς τὰ μολυβδόβουλλα τῶν λειτουργῶν τοῦ θέματος τούτου πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ τελευταῖως ἐκδοθὲν τοῦ Μιχαὴλ πρωτοσπαθαρίου καὶ κριτοῦ ἐπὶ τοῦ ἵπποδρόμου Θράκης καὶ Μακεδονίας τοῦ Μονοχαρίτου. Ἀνήκει τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς τὸ δεύτερον ἡμῖον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος : V. Laurent, Documents de Sigillographie. La Collection C. Orghidan (Παρίσιοι, 1952), σελ. 130 - 131, ἀριθ. 241.

² Σπουδαιότατα σφραγιστικὰ μνημεῖα ἐκ τῆς αὐτῆς συλλογῆς Orghidan ἐκδοθέντα αὐτόθι, σελ. 129 - 130, ἀριθ. 239 - 240, παρέχουν νέον ὕλικόν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ θέματος Φιλιππουπόλεως. Εἶναι ἀμφότερα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ ἀνήκον τὸ μὲν εἰς κριτὴν τῆς Φιλιππουπόλεως, τὸ δὲ εἰς ἐκ προσώπου Μόρας καὶ Φιλιππουπόλεως. Τοῦ τελευταίου ἰδιαιτέρως ἡ σημασία εἶναι μεγάλη, διότι διὰ πρώτην φορὰν τὰ ὀνόματα τῶν δύο πόλεων εὐρηγνται παρεξυγμένα ἐπὶ μολυβδίνης σφραγίδος. Εἶναι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο σημαντικὸν τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν μνημεῖον, καθ' ὅτι δεικνύει ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὸ θέμα Φιλιππουπόλεως ἔτεινε νὰ ἐπεκταθῇ, διὰ νὰ καταλήξῃ τελικῶς εἰς τὸ θέμα Φιλιππουπόλεως, Βερόης, Μόρας καὶ Ἀρχιδοῦ. Κατὰ τὸν πατέρα V. Laurent, τὸ ἀρχικὸν θέμα ἰδρύθη, τὸ ἐνωρίτερον, μετὰ τὴν ὀριστικὴν κατάλυσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Β'. Δὲν ἠδυνήθημεν δυστυχῶς νὰ ἴδωμεν μελέτην τοῦ πατρὸς Laurent, ἀναφερομένην εἰς μολυβδόβουλλον τοῦ Ἀργυροῦ Καρατζᾶ, πρωτοκουροπαλάτου καὶ δουκὸς Φιλιππουπόλεως, καὶ δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ ρουμανικῇ Revista Istorică, τόμ. 29 (1943), σελ. 203 - 210.

χων, Σηλυβρίας, Τζουρουλουῦ καὶ Θεοδωρουπόλεως, Μεσσήνης, Ἀρκαδιουπόλεως καὶ Βουλγαροφύγου¹. Ὁ συντάκτης τῆς *Partitio Romaniae*, παραλείπων τὴν μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Ἐβρου περιοχὴν δι' οὗς ἀνωτέρω ἀνεπτυξαμεν λόγους², παρέχει ἀναγραφὴν τῶν περιφερειῶν καὶ τῶν πολισιμάτων, ἅτινα ἀνήκον εἰς τὴν Θράκην. Τὰ ἐδάφη ταῦτα ἔμελλον νὰ ἀποτελέσουν τὴν πρώτην μερίδα τοῦ Δουκὸς καὶ τῆς Κοινότητος Βενετίας (*Pars prima domini Ducis et Communis Venetiae*), τὴν πρώτην μερίδα τοῦ Αὐτοκράτορος (*Pars prima domini Imperatoris*) καὶ τὴν πρώτην ὡσαύτως μερίδα τῶν Σταυροφόρων (*Pars prima Peregrinorum*). Ἦσαν δὲ αἱ περιφέρειαι αὗται αἱ ἑξῆς: *Civitas Archadiopoli. Messini. Bulgarofigo. Pertinentia Putis et Nicodemi. Civitas Heraclee. Pertinentia Chalkidos, cum civitate Rodosto et Panido, cum omnibus, que sub ipsis. Civitas Adrianopoli cum omnibus, que, sub ipsa. Pertinentia Gani. Casale Chortocopl. Casalia Chotriki, Kerasea, Miriofitum. Pertinentia Peristasi. Pertinentia Brachioli. Casalia de Raulatis et Examili. Emporium Sagudai. Pertinentia Gallipoli. Lazu et Lactu. Pertinentia de Muntimanis et Sigopotamo, cum omnibus, que sub istis. A Porta Aurea et Blachernali et occidentali Steno usque ad Midiam et Agathopoli. Similiter et ab ipsa civitate Vizoi usque ad Zurlo et Theodoropoli. Pertinentia³ micra et megali Brissi. Pertinentia Gehenna. Civitas Panfili cum omnibus, que sub ipsa. Pertinentia Culi. Civitas Apri cum omnibus, que sub ipsa. Didimochium cum omnibus, que sub ipsa. Pertinentia de Kipsali. Pertinentia de Garelli. Pertinentia de Lebuecho. Pertinentia de Bira. Pertinentia Macri et Traianopoli, cum casali de Brachon. Pertinentia Scifis et Pagadi, cum omnibus, que sub ipsa. Pertinentia Maditi, cum omnibus, que sub ipsa. Icalotichas, cum omnibus, que sub ipsa, i. e. Anafarsus, Tinsaccos, Iplagia, Potamia et Aacos, cum omnibus, que sub ipsa. Pertinentia de Phitoto. Pertinentia de Galanatom. Molinoto. Pertinentia de Jalcastelli. Pertinentia Sirolefki. Catepanikium de Eno cum apothikis. Catepanikium de Russa, cum omnibus, que sub ipsa, et pertinentia de Agioivario⁴.*

¹ Βλ. ἀνωτέρω, ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 53 - 55 [89 - 91]. Τῆς παρουσίας μελέτης τὰ προηγούμενα μέρη ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἐπετηρίδος τόμ. 17 (1941), σελ. 208 - 274, τόμ. 18 (1948), σελ. 42 - 62, τόμ. 19 (1949), σελ. 3 - 25 καὶ τόμ. 21 (1951), σελ. 179 - 209.

² Βλ. ἀνωτέρω, ΕΕΒΣ, τόμ. 21, σελ. 180 κέ. [122 κέ].

³ Ἐν τῇ ἐκδόσει φέρεται ἡ γραφὴ *provincia micra et megali Brissi*. Ἄντ' αὐτῆς προτιμῶμεν τὴν γραφὴν *pertinentia*, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ κώδιξ τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ ἡ ὁποία ἀρμόζει περισσότερο πρὸς τὴν ἀσημαντον ταύτην περιφέρειαν.

⁴ *T a f e l a i T h o m a s, Urkunden*, τόμ. Α', σελ. 464-468, 473-474, 480-484.

Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ θρακικὴ περιοχὴ ἐμφανίζεται ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς διανομῆς εἰς ἄκρον κατατετημένῃ. Οὐδαμοῦ τοῦ τμήματος τούτου τοῦ κειμένου γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *provincia*, τὴν ὁποίαν εἶδομεν εὐρέως χρησιμοποιουμένην ἀνωτέρω. Ὁ συντάκτης, κατὰ προτίμησιν, δηλοῖ τὰς διοικητικὰς περιφερείας διὰ τῶν ὄρων *civitas* (πόλις, κάστρον), *pertinentia* (ἐπίσκεψις), *katapanikium* (κατεπανίκιον) καὶ *casale*, ὄρον, τὸν ὁποῖον ἀποδίδομεν διὰ τοῦ βυζαντινοῦ *προάστιον*¹. Ἐξέχουσαν πάντως θέσιν κατέχει ἡ διὰ τοῦ ὄρου *pertinentia*, ἥτοι *ἐπίσκεψις*, δηλουμένη περιφέρεια, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀνάγει τὴν προέλευσιν εἰς τὰ πλαίσια τῆς φορολογικῆς διοικήσεως. Τοῦτο ἐνισχύει τὴν ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν γνώμην, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου ἐχρησιμοποίησε πρωτίστως πηγὰς ἐκ τῶν ἀρχείων τῶν δημοσιονομικῶν τοῦ Κράτους ὑπηρεσιῶν².

2. Πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἔβρου. Ἐρχόμενοι εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ πρῶτος κληρὸς τῶν Σταυροφόρων, ὡς ὀρίζεται ἐν τῇ *Partitio Romaniae*, περιελάμβανε πόλεις τινὰς καὶ περιφερείας, κειμένας δυτικῶς τοῦ Ἔβρου. Τὸ φυσικὸν σύνορον τοῦ ποταμοῦ δὲν ἐλήφθη καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὡς ὀρθογώνιου γραμμῆ, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι καὶ παλαιότερον τὰ ὄρια τῶν δύο θεμάτων, Βολεροῦ καὶ Μακεδονίας, εὐρίσκοντο πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἔβρου, μεταξὺ Μαρωνείας καὶ Μάκρης³.

Πρώτη ἦρχετο ἡ ἐπίσκεψις Μάκρης καὶ Τραϊανουπόλεως⁴. Ἐπανελημμένως οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς μνημονεύουν τὰ δύο ταῦτα πολισμάτα⁵. Καὶ ἡ μὲν Μάκρη ἔκειτο, ὄρου καὶ ἡ σημερινὴ ὀμώνυμος πολίχνη, ἡ δὲ Τραϊανούπολις ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Δορίσκου, οὐχὶ μακρὰν τῆς παραλίας τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως⁶. Ἐνωρὶς ἡ Τραϊανούπολις προήχθη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ. Ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἀναφέρεται ὡς μητροπόλις, ἔχουσα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἀρχικῶς μὲν τὰς ἐπισκοπὰς Πήρου ἢ Πόρων καὶ Ἀναστασιουπόλεως, ἀκολούθως δὲ τὰς τοῦ Διδυμοτείχου, Μάκρης, Μοσσυπόλεως, Ἀναστασιουπόλεως, Πόρων καὶ Ξανθείας⁷. Μεταξὺ ἄλλων, μνημονεύομεν ἐνταῦθα μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς τὸν μητρο-

¹ Ἀνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 21, σελ. 199, σημ. 2 [141, σημ. 2].

² Ἀυτόθι, σελ. 182 [124].

³ Στ. Κυριακίδου, Βυζαντιναὶ Μελέται, III, σελ. 293 κέ., 402.

⁴ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἀνωτ., τόμ. Α', σελ. 482.

⁵ Tafel, Via Egnatia, Β', σελ. 34 κέ., 50 κέ.

⁶ A. Dumont, Inscriptions et monuments figurés de la Thrace (Παρίσιος, 1876), σελ. 62 κέ. Ἀχ. Σαμοθράκη, Ὀλίγα τινὰ περὶ Τραϊανουπόλεως, Θρακικά, τόμ. 18 (1943), σελ. 177 κέ.

⁷ Georgii Cyprii Descriptio Orbis Romani, ἔκδ. H. Gelzer, σελ. 25 καὶ 79, ἀριθ. 500 καὶ 1680.

πολίτην Τραϊανουπόλεως Μιχαήλ τὸν Βαρύν¹. Ἀπὸ ἀπόψεως διοικητικῆς, εἶναι γνωστὸν ὅτι παλαιότερον ἢ πόλις περιλαμβάνετο εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας, ὡς περιφανῶς δεικνύει ἐπιγραφή, εὑρεθεῖσα κατὰ τόπον καὶ ἔχουσα οὕτω· ἐν Τραϊανουπό[λει] [θ]έμα Μακεδωνίας². Κατὰ τὸν Bertrandon de La Broquière, ἐπισκεφθέντα τὴν περιοχὴν τῷ 1433, ἀμφότεραι αἱ πόλεις, καὶ ἡ Μάκρη καὶ ἡ Τραϊανούπολις, ἄλλοτε ἀνθοῦσαι, ἔκειντο ἠρειπωμένα³.

Μετὰ τῆς ἐπισκέψεως Μάκρης καὶ Τραϊανουπόλεως τὸ ἔγγραφο συνάπτει τὸ casale de Brachon. Ὁ Tafel μεταγράφει : «σὺν τῷ χωρίῳ τοῦ Βράχων», τοιοῦτο δὲ τοπωνύμιον οὐδεμίαν θὰ παρεῖχε γλωσσικὴν δυσχέρειαν⁴. Νομίζομεν ὅμως ὅτι τὸ ἔγγραφο πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς casale de Blachon, ἥτοι προάστιον τῶν Βλάχων, διότι ἐν τῷ Τυπικῷ τῆς Κοσμοσωτείρας, περὶ οὗ εὐθὺς κατωτέρω, μνημονεύεται τόπος ὑπὸ τὸ ὄνομα ὁ Σωτήρ τῶν Βλάχων⁵.

Παρὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ἐπίσκεψις Βήρας⁶. Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, υἱὸς τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Α' καὶ πατὴρ τοῦ Ἀνδρονίκου Α', ἀνεκαίνισε τῷ 1151/1152 τὴν μονὴν τῆς Κοσμοσωτείρας. Ἐν τῷ περιωθέντι Τυπικῷ ὁ ἰδρυτῆς περιγράφει τὴν Βήραν ὡς τόπον «ἐρημον ἀνθρώπων καὶ οἰκημάτων», ὡς ἐνδιαίτημα «ὄφρων μόνον καὶ σκορπίων», «κλάδοις ἀμφιλαφέσι περιστροφόμενον»⁷. Τὴν μονὴν τῆς Βήρας ἢ τοῦ Βηρὸς ἐπεσκέφθη ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Α' κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας του : «καὶ τοῖς ἐκεῖσε κυνηγεσίαις ἐνευφρανθεῖς, κατὰ τὴν πατρώαν ἀφικνεῖται μονήν, τὴν ἐν τῇ Βήρᾳ διακειμένην, καὶ τῷ

¹ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 118. Κ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντινὰ Μολυβδόβουλλα, σελ. 5, ἀρ. 12.

² A. Dumont, "Ενθ' ἄνωτ., σελ. 54-55.

³ Ch. Schefer, Le Voyage d'Outremer de Bertrandon de la Broquière (Παρίσιοι, 1892), σελ. 174 καὶ 179.

⁴ Tafel καὶ Thomas, "Ενθ' ἄνωτ., σελ. 492.

⁵ L. Petit, Tyrikon du monastère de la Kosmosotira près d'Ænos (1152), Izvestija τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τόμ. 13 (1908), σελ. 52.

⁶ Tafel καὶ Thomas, "Ενθ' ἄνωτ., σελ. 481. Ἀχ. Θ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν τῆς Θράκης, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, τόμ. 7 (1940-1941), σελ. 311 κέ.

⁷ L. Petit, "Ενθ' ἄνωτ., σελ. 19 κέ. Περὶ τῆς μονῆς βλ. Ἀ. Ὀρλάνδου, Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βήρας, Θρακικά, τόμ. 4 (1933), σελ. 3-34. Ἀξιόλογος εἶναι ἡ αὐτόθι, σελ. 27, δημοσιευομένη ἔμμετρος ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή μέλους τινὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, φέροντος τὸν τίτλον τοῦ δεσπότη. Ἐπειδὴ ὁ τίτλος οὗτος εἰσῆχθη εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐλὴν καὶ διοίκησιν τὸ πρῶτον τῷ 1163 (L. Bréhier, Les institutions de l'Empire byzantin, σελ. 140), ἔπεται ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή εἶναι μεταγενεστέρη τοῦ ἔτους τούτου.

τοῦ φύσαντος ἐφίσταται μνήματι μετὰ δορυφορίας καὶ δόξης βασιλικῆς»¹. Ὁ Βιλλεαρδουίνος ἀναφέρει τὸ μοναστήριον τοῦτο ὡς Abbeie de Vera ἢ, κατ' ἄλλην γραφήν, Abbeie de Veroisne². Κατὰ τὸν ΙΔ' μεσοῦντα αἰῶνα ὁ τόπος εἶχε μεταβληθῆ εἰς φρούριον καὶ πόλισμα, ὡς διδάσκει ὁ Καντακουζηνός: «φρούριόν τι καρτερικώτατον παρὰ τὸν Ἔβρον κατφωτισμένον, ὃ πρότερον μὲν φροντιστήριον ἀνδρῶν μοναζόντων ἦν, τότε δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πολέμων καὶ τῶν ἐφόδων τῶν βαρβαρικῶν ἀγροτῶν τινων κατφωτισμένον πόλισμα ἤδη ἦν»³. Τῷ 1433 ὁ Bertrandon de La Broquière ἔγραφε σχετικῶς: «Item, de là, je vins a une ville que l'on nomme Vira: en ceste ville souloit avoir ung beau chastel lequel est abbatu en aucun lieu, et m'a dit ung grec qu'il y souloit avoir III' (300) chanoines et y est encoires le cuer de l'eglise, de quoy les Turcz ont faict leur musquée et ont edifié autour de ce chastel une grande ville qui est peuplée de Grecz et de Turcz»⁴.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περιοχὴν, καὶ δὴ ἐν τῇ ἀμεσσοτέρᾳ περιφερείᾳ τῆς Αἴνου, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν Pertinentia Scifis et Pagadi cum omnibus, quæ sub ipsa⁵. Περὶ τοῦ πρώτου τοπωνυμίου ὁ Tafel παρατηρεῖ ὅτι ὑπὸ τὸν τύπον Scifis λανθάνει πιθανῶς τὸ κατὰ τὴν Θράκην φρούριον Τζύμπη, προσθέτων εἰς ταῦτα ὅτι ἀγνοεῖ τὰ κατὰ τὸ δευτέρου τοπωνύμιον Pagadi⁶. Τοῦτο, ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς ἐξ ἄλλων πηγῶν, ἔχει προφανῶς σχέσιν πρὸς τὸ νεοελληνικὸν *πηγάδι*. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὄνομα Scifis, ἡ εἰκασία τοῦ Tafel φαίνεται ἐλάχιστα πιθανή. Καθ' ἡμᾶς, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ δὴ ὑπὸ τὸν τύπον sifis, τὸν μαρτυρούμενον ὑπὸ τοῦ κώδικος τοῦ Ἀγίου Μάρκου, λανθάνει τὸ «χωρίον ἢ Σόφους», τὸ ὁποῖον μνημονεύεται ἐν τῷ Τυπικῷ τοῦ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ ὑπὲρ τῆς μονῆς τῆς Κοσμοσωτείρας⁷.

Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ καὶ παρὰ τὴν Αἴνον ἔκειτο πιθανώτατα τὸ emporium Sagudæ, τὸ *ἐμπόριον* Σαγουδάους⁸. Ἡ λέξις *ἐμπόριον* ἢ *ἐμπορεῖον* χρησιμοποιεῖται πρὸς δήλωσιν τοῦ κάτω μέρους πόλεως τινος, ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ φρούριον⁹. Οὕτω ὁ Νικήτας ὁ Χωνιάτης, ὁμιλῶν περὶ

¹ Νικήτας Χωνιάτης, σελ. 363.

² Villehardouin, § 382, ἔκδ. Faral, τόμ. Β', σελ. 190. Πρβλ. σελ. 191, σημ. 6.

³ Καντακουζηνός, τόμ. Γ', σελ. 310.

⁴ Ch. Schefer, Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 179 - 180.

⁵ Tafel καὶ Thomas, Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 482.

⁶ Αὐτόθι, σημ. 4 καὶ 5.

⁷ L. Petit, Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 52.

⁸ Tafel καὶ Thomas, Ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 467.

⁹ Δ. Ἀ. Ζαχουθηνοῦ, Le Despotat grec de Morée, τόμ. Β' (Ἀθήναι 1953), σελ. 168, σημ. 2.

τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν (1147), μνημονεύει τὸ *ἐμπόριον*, «ὅπερ ἢ κάτω πόλις ἐπονομάζεται»¹. Εἶναι ὡσαύτως γνωστὰ τὸ *ἐμπόριον* Στρουμιτίτζης, ἀναφερόμενον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1286², καὶ τὸ *ἐμπόριον* τῆς Βελιγοσιῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως³. Ἐκ τοῦ ὅρου τούτου προῆλθε καὶ τὸ τοπωνύμιον *Νιμπουργειό*⁴. Τὸ τοπωνύμιον Σαγουδάους μαρτυρεῖται ἐν Μικροῦ ᾿Ασίας⁵, ἀλλὰ τὸ Τυλικὸν τῆς Κοσμοσωτείας γνωρίζει δμώνυμον συνοικισμὸν ἐν Θοράκῃ : «ἐμπόριον ἢ Σαγουδάους μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ προσκαθήμενων παροίκων καὶ ἐνοίκων, τοῦ τε δικαίου τοῦ βασιλικάτου καὶ τοῦ φούνδακος»⁶. Διευκρινεῖται ὅτι τὸ ἐμπόριον Σαγουδάους περιλαμβάνετο μεταξὺ τῶν ἐντὸς τῆς Αἴνου καὶ ἐκτὸς δεσποτικῶς διαφερόντων ᾿ τῷ ᾿Ισαακίῳ τῷ Κομνηνῷ ἀκινήτων, ὧν τὴν ἀνακαίνισιν, ἐκ μακροῦ χρόνου σχεδὸν ἀμαυρωθέντων, γενέσθαι ἐβούλετο⁷.

Δὲν θὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν περιφέρειαν Διδυμοτείχου καὶ εἰς τὴν ᾿Αδριανούπολιν. Αἱ δύο αὐταὶ πόλεις, αἱ κείμεναι ἐκατέρωθεν τοῦ ᾿Εβρου καὶ ἐμφανιζόμεναι ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὡς ἀπαρτίζουσαι διακεκριμένας περιφέρειας, ἀπετέλουν κατὰ τὸ χρυσόβουλλον τοῦ 1198 τὸ ἠνωμένον θέμα ᾿Αδριανουπόλεως καὶ Διδυμοτείχου⁸.

3. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ᾿Εβρου. ᾿Ανατολικῶς τοῦ ᾿Εβρου, χωροῦντες ἀπὸ τῆς παραλίου πρὸς τὴν μεσόγειον, θὰ μνημονεύσωμεν πρῶτον τὸ κατεπανικίον Αἴνου μετὰ τῶν ᾿Αποθηκῶν⁹. Τὴν ἰδιαιτέραν ἀκμὴν τῆς οὐφείλει ἢ πόλις αὕτη εἰς τὴν ἐπίκαιρον διὰ τὰς οἰκονομικὰς ἀνταλλαγὰς θέσιν τῆς. Προσφυστάτα ὁ ἱστορικὸς Κριτόβουλος ἐξαίρει τὰς φυσικὰς συνθήκας, αἵτινες ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὴν νὰ ἀναπτυχθῇ. «Αἶνος γάρ, λέγει, ἦν μὲν τὸ παλαιὸν πόλις μεγίστη τῶν Αἰολίδων, ἐπὶ τε δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ μέγα φρονοῦσα, ξυμπάσης τε τῆς καθ᾿ αὐτὴν παραλίας κρατοῦσα, ἀλλὰ δὴ καὶ

¹ Νικήτας Χωνιάτης, σελ. 99.

² Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, σελ. 300.

³ Χρονικὸν τοῦ Μορέως, στ. 4666.

⁴ Ἴ. Βογιατζίδου, Περὶ τοῦ νεοελληνικοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος Νιμπουργειοῦ, ᾿Αθηνᾶ, τόμ. 20 (1908), σελ. 15 - 32.

⁵ ᾿Αννα ἢ Κομνηνὴ, ΙΕ', 2, τόμ. Β', σελ. 269 (Reif.). Πρβλ. P. Lemerle, Philippes et la Macédoine Orientale, σελ. 179, σημ. 3.

⁶ L. Petit, ᾿Ενθ' ἄνωτ., σελ. 52. Περὶ τῆς λέξεως *φούνδαξ* βλ. κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ Αἴνου γραφομένοις.

⁷ Περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ῥήματος : N. ᾿Α. Βέη, Über die Konstruktion von *διαφέρειν* ('gehören') mit dem Genitiv, Glotta, τόμ. 2, σελ. 118 κέ.

⁸ L. Petit, ᾿Ενθ' ἄνωτ., σελ. 52.

⁹ Βλ. ἄνωτέρω, ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 57 - 58 [86 - 87].

¹⁰ Tafel καὶ Thomas, ᾿Ενθ' ἄνωτ., σελ. 484. Τὰ κατὰ τὸν θεσμὸν τοῦ *κατεπανικίου* ἀπὸ τοῦ ΙΒ' λήγοντος αἰῶνος θὰ διευκρινηθοῦν ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ.

τῶν νήσων ἐνίων. Κεῖται γὰρ ἐν καλλίστῳ τῆς παραλίας Θράκης τε καὶ Μακεδονίας μέρει. Ἐκ μεσημβρίας μὲν ἔχουσα τό τε Αἰγαῖον καὶ τὰς νήσους παρακειμένας Ἰμβρον καὶ Λήμνον καὶ τὰς λοιπὰς καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἐμπορίαν δαφιλῶς καρπούμενη· ἀπὸ δὲ ἄρκτου Ἐβρον ποταμόν, ὃς ἔκ τε τῆς ἄνω Μυσίας καὶ τοῦ Αἴμονος ὄρους τὰς πηγὰς ἔχων ρεῖ διὰ τῆς μεσογείας Θράκης τε καὶ Μακεδονίας, κατὰ μεσημβρίαν ἀεὶ πορευόμενος, προῖόν δὲ κατὰ μικρὸν καὶ τὴν Ἀδριανοῦ παραρρέων μέγας τε γίνεται καὶ ναυσὶ περατός...». Καὶ κατωτέρω : «Ὁ δ' οὖν Ἐβρος κατιών τε καὶ πρὸς τῷ Δορίσκῳ γινόμενος καὶ παραρρέων αὐτόν, ἔξεισι πρὸ τοῦ λιμένος Αἴνου ἐς τὴν αὐτῆ θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου. Τρέφει δὲ γένη τε παντοδαπῶν ἰχθύων πολλά, μειζόνων τε καὶ μειόνων, ἀλλὰ δὴ καὶ πιόνων· παρέχει δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει δι' αὐτοῦ πλοίοις φορητοῖς τὰς ἐμπορίας ποιεῖσθαι ἐς τε τὴν μεσόγειον καὶ τινὰς τῶν ἐν αὐτῇ πόλεων πλησιοχώρους αὐτῷ. Εἰσὶ δὲ καὶ πρὸ τῆς πόλεως λίμναι καὶ ἕτεραι πέριξ αὐτῆς, αἱ δὴ καὶ χερρόνησον αὐτῆν ποιοῦσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἑτέρα τις λίμνη μεγάλη ἐμβάλλουσα ἐς αὐτὰς ὀπισθεν τοῦ πρὸ τῆς πόλεως ὄρους, κειμένη πρὸς βορρᾶν ἄνεμον, Στεντορίς καλουμένη τὸ παλαιόν, τρέφουσαι καὶ αὗται ἰχθύων τε γένη πολλά καὶ κύκνων ἀγέλας καὶ πτηνῶν ἄλλων ἐδωδίμων, λίμναις ἐνδαιτωμένων καὶ ποταμοῖς... Τὸ δὲ δὴ μείζον καὶ ᾧ πάσας σχεδὸν τὰς γειτονούσας νικᾷ μεθ' ὑπερβολῆς τῆ τε τῶν χρημάτων καὶ προσόδων φορᾷ, οἱ ἐν αὐτῇ γινόμενοι ἄλλες πλείστοι καὶ κάλλιστοι τῶν ἀπανταχοῦ, οὓς ἀνὰ πᾶσαν Θράκην τε καὶ Μακεδονίαν διαδιδουσά τε καὶ διατιθεμένη ὅτι πλείστον ξυλλέγει χρυσὸν καὶ ἄργυρον· καὶ ὡς ἀπὸ πηγῶν οὕτως ἢ πόλις αὕτη τὸ ἐξ ἀρχῆς εὐδαίμων τε ἦν καὶ πλοῦτον ἄφθονον εἶχε καὶ δύναμιν πλείστην καὶ δόξαν περιεβέβλητο, καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐκόμα καλοῖς»¹.

Τὴν οἰκονομικὴν σημασίαν τῆς πόλεως δεικνύουν καὶ αἱ ἐνταῦθα μνημονευόμεναι ἀποθήκαι. Αὗται, ὡς παλαιότερον τὰ ρωμαϊκὰ horrea καὶ τὰ βυζαντινὰ ὠρορεῖα ἢ ὄρρηα, ἦσαν κρατικά καταστήματα σέχσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς φορολογίας². Ἐπιγραφικὰ καὶ σφραγιστικὰ μνημεῖα, ὡς καὶ ἄλλα κείμενα, ἀναφέρονται εἰς τοὺς θεσμοὺς τῶν *οριαρίων* καὶ τῶν *ἀποθηκαρίων*³. Πρὸς δὴλωσιν τῶν

¹ Κριτόβουλος, Β', 12 : Fragmenta Historicorum Græcorum, τόμ. Ε', σελ. 112 - 113. Πρβλ. Β. Ἀ. Μυστακίδου, Αἴνος, Ἐβρος, Ἀλικαί - Ἰχθυοτροφεία, Θρακικά, τόμ. 3 (1933), σελ. 66 - 67. Περὶ Αἴνου βλ. καὶ Ἀ. Θ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν τῆς Θράκης, Ἀρχῆιον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θεσαυροῦ, τόμ. 7 (1940 - 1941), σελ. 260 κέ.

² G. Millet, Apothécarios, Byz. Zeitschrift, τόμ. 30 (1929 - 1930), σελ. 430 κέ. Περὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ ἀποθήκης καὶ horreum βλ. αὐτόθι, σελ. 433 κέ.

³ Αὐτόθι, σελ. 430 κέ. Δὲν εἶδομεν τὴν νεωτάτην μελέτην τοῦ S. G. Mercati, Ὀριαρίος : Horrearius, Ægyptus, τόμ. 30 (1950), σελ. 8 - 13.

ἀποθηκῶν ἐχρησιμοποιήθη βραδύτερον καὶ ἡ λέξις *φούνδαξ*, τὴν ὁποίαν ἐν παρόδῳ ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς παραθέσεως χωρίου τοῦ Τυπικοῦ τῆς Κοσμοσωτείας καὶ τὴν ὁποίαν θὰ συναντήσωμεν καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς. Ἡ λέξις αὕτη διειρηθήθη εἰς τὰ μεσαιωνικά *fundicus* καὶ *fondaco*, προέρχεται δὲ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ *funduq* καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ *πανδοχεῖον*¹.

Ἦρχετο ἀκολούθως ἡ ἐπίσκεψις Κυψέλων². Τὰ Κύπελα, Κύσαλα ἢ Ὑψαλα, ἔκειντο παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν ποταμῶν Ἐβρου καὶ Ἐργινίου, ὄπου, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐτεματίζετο ἡ Ἐγνατία Ὀδός³. Ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἐπανειλημμένως μνημονεύεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν. Καὶ οὗτοι καὶ οἱ παλαιότεροι ὁμιλοῦν περὶ τῆς δασώδους περιοχῆς, ἡ ὁποία περιέβαλλε τὰ Κύπελα⁴. Ὁ Βιλλεαρδουῖνος ἀναφέρει τὴν *mult bele prærie, près de la Capesale*⁵, ὁ δὲ Edrisi τὴν πόλιν «κειμένην οὐχὶ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ, τοῦ ἐπονομαζομένου Μαρίτσα, ποταμοῦ σημαντικοῦ, τὸν ὁποῖον διέρχεται τις διὰ πλοίων»⁶. Τὰ Κύπελα ἀπετέλεσαν ἐπισκοπὴν καὶ ἀκολούθως ἀρχιεπισκοπὴν⁷. Μολυβδόβουλλον τοῦ Ι' αἰῶνος ἀνήκεν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κυψέλλου Λέοντα⁸. Κατὰ τὸ ἔτος 1433, ὁ Bertrandon de La Broquière εὔρε τὴν πόλιν ἠρειπωμένην ἐκ τῶν πολέμων⁹.

Ἀνατολικότερον ἔκειτο τὸ *κατεπανίκιον* Ρουσίου μετὰ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀγριοβιβαρίου¹⁰. Τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο πόλισμα ταυτίζεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν Τόπειρον καὶ τὸ νεώτερον Ρούσκιοι, παρὰ τὴν Κέσσανην¹¹. Κατὰ τὸν Edrisi, τὸ Ρούσιον ἦτο ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ ὄρους¹². Οἱ δυτικοὶ ἱστορικοὶ τῶν Σταυροφοριῶν ἀναφέρουν τοῦτο ὡς *Rusa civitas* καὶ ὡς

¹ G. Bratianu, *Études Byzantines d'histoire économique et sociale*, σελ. 145.

² Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 481.

³ Tafel, *Via Egnatia*, Β', σελ. 57-58.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 57.

⁵ Villehardouin, § 496, τόμ. Β', σελ. 310.

⁶ Παρὰ Tafel, *Constantinus Porphyrogenitus De Provinciis Regni Byzantini* (Tübingen, 1846), σελ. 33.

⁷ Georgius Cyprius, ἐκδ. H. Gelzer, σελ. 4 καὶ 59, ἀρ. 61 καὶ 1182. Πρβλ. Ἀ. Σταμούλη, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης, *Θρακικά*, τόμ. 14 (1940), σελ. 126-127.

⁸ G. Schlumberger, *Sigillographie de l'Empire byzantin*, σελ. 119.

⁹ Ch. Schefer, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 173.

¹⁰ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 484.

¹¹ Tafel, *Via Egnatia*, Β', σελ. 19 κέ. Πρβλ. Ν. Ἀ. Βέη, Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸν τζάρον Συμεών, *Ἑλληνικά*, τόμ. 1 (1928), σελ. 369, σημ. 5.

¹² Παρὰ Tafel, *Constantinus Porphyrogenitus*, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 33.

La Rousse¹. Ὁ ἐπίσκοπος Ρουσίου Τρύφων υπέγραψε τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου τοῦ 879, ὃ δὲ Ἀρέθας, ἐν ἐπιστολῇ γραφείῃ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 914 καὶ 924, ἔξαιρει τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἄλλου ἐπισκόπου, τοῦ Εὐθυμίου, «εἰς μηδὲν τῶν προταθέντων ὑπὸ Βουλγάρων υπείξαντος, ἀλλ' εὐσταθῶς ἄγαν τὰς ἀπειλὰς ὑπενεγκόντος»². Τὸ Ἀγριοβίβαρον, τὸ ὁποῖον συνάπτεται πρὸς τὸ κατεπανίκιον Ρουσίου, ἔκειτο ἴσως ἐν τῇ ἰχθυοτρόφῳ περιοχῇ τῆς Στεντορίδος λίμνης³.

Θὰ μνημονεύσωμεν ἀκολούθως δύο ἄλλας περιφερείας : τὴν ἐπίσκεψιν Γαρέλλης καὶ τὴν πόλιν (civitas) Ἀπρων μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν ὑπαγομένων⁴. Τὰ δύο ταῦτα «πολίχνια», ὡς ἀποκαλεῖ ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς τὴν Γάρελλαν καὶ τὸν Ἀπρων⁵, ἀναφέρονται συνήθως παρεξυγμέναι ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν. Ἐπανελημμένως τοῦτο συμβαίνει παρὰ τῷ Ἰωάννῃ τῷ Καντακουζηνῷ. Ἀναφερόμενος εἰς τὸν κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους διακριθέντα Συργιάννην, ὁ αὐτοκράτωρ ἱστορικός γράφει : «δύο ἐξ αὐτῶν [τῶν πόλεων τῆς Θράκης, ὧν ἐπετρόπευεν ὁ Συργιάννης], τὸν Ἀπρων καὶ τὴν Γάρελλαν, φρουραῖς κατασχὼν καὶ τὰλλα ἀσφαλισάμενος, ὥστ' ἔχειν πρὸς πολιορκίαν ἀντέχειν, ἀπέστη πρὸς τὸν προεσβύτερον βασιλέα Νοεμβρίου μηνός»⁶. Ἡ Γάρελλα ὑπῆρξεν ἔδρα ἐπισκόπου καὶ ἀκολούθως ἀρχιεπισκόπου⁷.

Ὁ Ἀπρων ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων τῆς Θράκης. Ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν τῶν ἀγουσῶν πρὸς Αἴνον καὶ πρὸς τὴν θρακικὴν χερσόνησον. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους μνημονεύεται ὡς Colonia Claudia Arpensis, ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ Α', ἀνακτισθεῖσα, μετωνομάσθη εἰς Θεοδοσιούπολιν, τὸ ὄνομα ὅμως τοῦτο δὲν κατίσχυσε τελικῶς⁸.

¹ Histoire Anonyme de la Première Croisade, ἔκδ. L. Bréhier, § 5, σελ. 26. Villehardouin, § 402, τόμ. Β', σελ. 214 κ.ά. Πρβλ. P. Lemerle, Philippes et la Macédoine Orientale, σελ. 170 καὶ σημ. 5.

² Σ. Κουγέα, Ὁ Καισαρείας Ἀρέθας καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ (Ἀθήναι, 1913), σελ. 18. Πρβλ. Ν. Ἀ. Βέη, Ἐνθ' ἄνωτ., Ἑλληνικά, τόμ. 1 (1928), σελ. 368. S. P. Sestakov, Zur Geschichte der griechisch-bulgarischen Beziehungen, Byzantinoslavica, τόμ. 1 (1929), σελ. 162 (γεσμ. περίληψις).

³ Τὰ χειρόγραφα, πλὴν τοῦ κώδικος τοῦ Ἁγίου Μάρκου, παρέχουν τὴν γραφὴν Agriovinarío. Ὁ Tafel προετίμησε τὴν γραφὴν Agriovinarío, τὴν παρεχομένην ὑπὸ τοῦ κώδικος τούτου : Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 485, σημ. 9.

⁴ Ἀπόθι, σελ. 481.

⁵ Νικηφόρος Γρηγορᾶς, τόμ. Β', σελ. 229.

⁶ Ἰωάννης Καντακουζηνός, τόμ. Α', σελ. 123. Πρβλ. σελ. 138 καὶ 143. Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 481, σημ. 4.

⁷ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., Θρακικά, τόμ. 14 (1910), σελ. 101-102.

⁸ Hirschfeld, Aproi, ἐν Pauly-Wissowa, Real-Encyclopädie, τόμ. Β', 1, στ. 272.

Κατὰ τὸν Edrisi, ὁ Ἀπρως ἦτο ἀνθοῦσα πόλις τοῦ ἐσωτερικοῦ, περιβαλλομένη ὑπὸ κατοικιῶν καὶ ἀμπελώνων¹. Ὁ Ἀπρως ἦτο ἀρχικῶς ἔδρα ἐπισκόπου, τελοῦντος ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, ἀκολούθως προήχθη εἰς ἀρχιεπισκοπὴν καὶ τέλος, πρὸ τοῦ 1171, εἰς μητρόπολιν². Ἐσώθη μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς ἄδηλον ἀρχιερέα Ἀπρων καὶ ραίκτηρα³. Ἡ πόλις ταυτίζεται πρὸς τὴν Neapolis ἢ la cité de Naples τῶν δυτικῶν ἱστορικῶν τῶν Σταυροφοριῶν⁴. Οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ κατεπανίκιον Ἀκρους ἢ Ἀκρου, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον εὐρίσκειτο ἐν Ἱερισσῷ⁵.

Τρίτον θρακικὸν πόλισμα μνημονεύεται ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀπρω καὶ τῆς Γαρέλλης: τὸ Πάμφυλον ἢ Πάμφυλον, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Partitio Romaniae ὡς πόλις (civitas)⁶. Ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Καντακουζηνοῦ, τὸ Πάμφυλον περιελάμβανε τὴν κάτω πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν⁷, ἀπὸ δὲ τοῦ Η' αἰῶνος ἦτο ἔδρα ἐπισκοπῆς, τεταγμένης ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας⁸. Ἐκ τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα παρέχον Ἕλληνες καὶ δυτικοὶ ἱστορικοὶ, ἰδιαίτατα ὁ Βιλλεαρδουίνος, προκύπτει ὅτι τὸ θρακικὸν τοῦτο πόλισμα ἔκειτο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς Ραιδεστόν, καὶ δὴ πρὸ τῆς Χαριουπόλεως⁹. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀννης τῆς Κομνηνῆς, ὑπήγετο εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας¹⁰.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ Παμφίλου ἔκειτο ἡ ἐπίσκεψις Κούλη¹¹. Ἡ Ἄννα ἢ Κομνηνή, ἀναφερομένη εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Πετσαεγγων, μνημονεύει τὸ τοῦ Κούλη πολίχριον καὶ τὸν τοῦ Κούλη ρύακα: «ὄρῶντες δὲ τοὺς περὶ τὰς κωμοπόλεις τῶν παρακειμένων χωρῶν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια συνελαυνομένους διὰ πτοίαν πολλήν, ἀπάραντες τοῦ οὕτωσι καλουμένου Παμφύλου τόπου, καταλαμβάνουσι τὸ τοῦ Κούλη πολίχριον τὸ ἅπαν συνεπαγό-

¹ Παρὰ Tafel, Constantinus Porphyrogenitus, σελ. 33.

² Β. Στεφανίδου, Ὁ μητροπολίτης Ἀπρος ἢ ὁ μητροπολίτης Ἀπρω; Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζ. Σπουδῶν, τόμ. 4 (1927), σελ. 265-266. Β. Μυστακίδου, Μητρόπολις Ἀπρω καὶ μητροπολίτης Ἀπρω, Θρακικά, τόμ. 2 (1929), σελ. 39 κέ. Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 83-85.

³ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 116.

⁴ Πρὸβλ. E. Fagat, ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βιλλεαρδουίνου, τόμ. Β', σελ. 201, σημ. 3.

⁵ Στ. Κυριακίδου, Βυζαντιναὶ Μελέται, σελ. 361, σημ. 2.

⁶ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 480.

⁷ Ἰωάννης Καντακουζηνός, τόμ. Β', σελ. 187.

⁸ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 153-154.

⁹ E. Fagat, ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βιλλεαρδουίνου, τόμ. Β', σελ. 179, σημ. 2.

¹⁰ Στ. Κυριακίδου, Βυζαντιναὶ Μελέται, σελ. 393-394.

¹¹ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 480.

μενοι στρατεύματα»¹. Ἐκ τῆς ὅλης ἐκθέσεως τῆς Κομνηνῆς προκύπτει ὅτι ἡ ἐπίσκεψις Κούλη ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παμφίλου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περιοχὴν πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ τὸ casale Chortocoplī, ἦτοι τὸ προάστιον τοῦ Χορτοκολείου². Ὁ τόπος εἶναι γνωστὸς ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Βιλλεαρδουίνου. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ὀμιλεῖ περὶ τοῦ casal qui Cortacople est appelez, εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι χρησιμοποιεῖ τὸν αὐτὸν ὄρον casale, τὸν ὁποῖον εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς διανομῆς³. Τὸ Χορτοκολεῖον ἢ Χορτοκόπιον ἔκειτο ἐπὶ τινος κοινοῦ σημείου τῶν ὁδῶν, τῶν ἀγρουσῶν ἀφ' ἐνὸς ἐκ Καλλιπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ Κυψέλων εἰς Ραιδεστόν, πιθανώτατα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἄπρω⁴. Τὸ τοπωνύμιον Χορτοκοπεῖον ἢ Χορτοκόπιον εὐρίσκομεν μνημονευόμενον ἐν ἀγιορειτικῷ ἐγγράφῳ τοῦ 1044 ἢ 1059⁵.

Ἄφοῦ μνημονεύσωμεν τὴν Ἴζουρουλὸν καὶ τὴν Θεοδωρούπολιν, περὶ ὧν ἐγένετο ἀνωτέρω⁶ ὁ προσήκων λόγος, ἀφοῦ παραδράμωμεν τὰς πόλεις (civitates) Βουλγαρόφυγον, Μεσσήνην καὶ Ἀρκαδιούπολιν, τὰς ὁποίας τὸ ἡμέτερον περὶ διανομῆς ἐγγραφον ἀναγράφει πρῶτας μεταξὺ τῶν κτήσεων τοῦ πρώτου κλήρου τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Κοινότητος Βενετίας⁷ καὶ τῶν ὁποίων ἤρευνήθη ἤδη ἢ ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ διοικήσει καθ' ὅλου θέσις⁸, θὰ προχωρήσωμεν πρὸς τὴν Βιζύην. Αὕτη ἀναφέρεται ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὡς ἀπλῆ πόλις (civitas)⁹. Ἀπὸ τῆς ἀπασχολούσης ἡμᾶς ἐνταῦθα διοικητικῆς ὁργανώσεως τοῦ Κράτους, ἡ Βιζύη, ἐπισημοτάτη θρακικὴ πόλις καὶ ἔδρα παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας¹⁰, παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. Πράγματι κατὰ τὸν Η' καὶ Θ' αἰῶνα, αὕτη ἀπετέλεσεν ἰδίαν διοικητικὴν καὶ στρατιωτικὴν μονάδα ὑπὸ *τουρμάρχην*. Ἐσώθη μολυβδόβουλλον τῶν χρόνων τούτων, ἀῆθρον εἰς τινὰ Σταυράκιον, βασιλικὸν σπαθῆριον καὶ *τουρμάρχην* Βιζύης¹¹. Ἄγιολογικὸν κείμενον, μεταγενέστερον τοῦ μολυβδόβουλλου, ὁ Βίος τῆς

¹ Ἄννα ἡ Κομνηνὴ, Ζ', 1, τόμ. Α', σελ. 227 - 228.

² Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 466.

³ Villehardouin, 381 - 382, τόμ. Β', σελ. 189 κέ.

⁴ Πρβλ. E. Fagat, Αὐτόθι, σελ. 190, σημ. 1.

⁵ Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, σελ. 178. Τὸ χωρίον τοῦτο ἔκειτο κατὰ τὴν χερσόνησον Παλλήνης.

⁶ Ἄνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 54 [83].

⁷ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 464.

⁸ Ἄνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 54 - 55 [83 - 84].

⁹ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 474.

¹⁰ Ἄ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 90 κέ. Πρβλ. Μητροπολίτου Σάρδεων Γεργανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολ. καὶ Δυτ. Θράκης, Θρακικά, τόμ. 6 (1935), σελ. 53 κέ.

¹¹ Κ. Κωνσταντοπούλου, Βυζαντιὰ Μολυβδόβουλλα, σελ. 11, ἀρ. 31.

Ἁγίας Μαρίας τῆς νέας, μεταστάσης εἰς Κύριον περὶ τὸ ἔτος 902¹, μνημονεύει τὸν δρουγγάριον Νικηφόρον, προαχθέντα εἰς τουρμάρχην Βιζύης πιθανῶς μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βουλγαροφύγου (896)². Ἡ παρουσία τῶν ἀρχόντων τούτων ἔχει προφανῶς σχέσιν πρὸς τὴν ἄμυναν τῆς περιοχῆς, ἡ ὁποία μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Συμεὼν (927) εὐρέθῃ ἐκτεθειμένη εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς. Τὸ μνημονευθὲν ἀγιολογικὸν κείμενον εἶναι καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης σημαντικὴ πηγή³.

Ἐρχόμεθα ἀκολούθως εἰς τὴν ἐπίσκεψιν Γένης (*pertinentia Gehenna*)⁴. Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὁ Tafel γράφει⁵: *forma mirifica. Ganos malimus? sed hoc ipsum supra habuimus. An Daonium? Οὔτε περὶ τοῦ Γάνου πρόκειται, ἀφοῦ οὗτος, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς, ἀναφέρεται ἀλλαχοῦ, οὔτε καὶ περὶ τοῦ Λαονίου. Ὡς ἤδη διέγνωσεν ὁ Θεόδωρος Menke, ἡ Γένα τοῦ ἐγγράφου πρέπει νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν νεωτέραν Γένναν⁶, ἡ ὁποία ἔκειτο εἰς τὸν καζᾶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν⁷. Ὁμώνυμον χωρίον εὐρίσκομεν ἀναγραφόμενον ἐν ἐγγράφοις τοῦ Ἁγίου Ὁρους⁸.*

Ἐπι βορειότερον ἔκειτο ἡ ἐπίσκεψις τῆς Μικρᾶς καὶ τῆς Μεγάλης Βρύσεως⁹. Ὡς παρατήρησεν ὁ Tafel, ἐπισκοπὴ Βρύσεως, ἀνήκουσα εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως, ἀναφέρεται ἐν τοῖς Νέοις Τακτικοῖς¹⁰. Ἀκολούθως εἰσάγεται ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγγράφῳ διάκρισις τῆς Μικρᾶς καὶ τῆς Μεγάλης Βρύσεως, ἐκκλησιαστικὰ δὲ ἔγγραφα ὁμιλοῦν περὶ ἐπισκοπῆς τῆς Μεγάλης Βρύσεως καὶ ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Μικρᾶς Βρύσεως¹¹. Διένεξις μεταξὺ ἀρχιερέων τῶν δύο τούτων περιφερειῶν ἀνήχθη ἐνώπιον τῆς ἱεράς συνόδου ἐπὶ πατριάρχου Λουκά τοῦ Χρυσοβέργη (1157–1170)¹². Βιβλιογραφικὸν

¹ Cy. Moravcsik, *Byzantinoturcica*, τόμ. Α', σελ. 359.

² Fr. Dvornik, *Quelques données sur les Slaves extraites du tome IV Novembris des «Acta Sanctorum»*, *Byzantinoslavica*, τόμ. 1 (1929), σελ. 40.

³ Ἀυτόθι, σελ. 39–43.

⁴ Tafel καὶ Thomas, Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 480.

⁵ Ἀυτόθι, σημ. 4.

⁶ Th. Menke, *Erläuternde Vorbeinerkungen zur Spruner-Menke Hand-Atlas zur Geschichte des Mittelalters und der neueren Zeit*, σελ. 40. Ἀ. Χρηστίδου, Γένα, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, τόμ. 2 (1935–1936), σελ. 119 κέ.

⁷ Γ. Λαμπουσιάδου, Ὀδοπορικόν, Θρακικά, τόμ. 10 (1938), σελ. 254.

⁸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἁθῶ, Ἑλληνικά, τόμ. 2 (1929), σελ. 352 καὶ 377.

⁹ Tafel καὶ Thomas, Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 480.

¹⁰ Georgius Cyprius, ἔκδ. H. Gelzer, σελ. 80, ἀρ. 1718.

¹¹ Ἀ. Σταμούλη, Ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 95 κέ.

¹² V. Grumel, *Les registes des actes du Patriarcat de Constantinople*, τόμ. Α', τεῦχος 3 (1947), σελ. 137, ἀρ. 1098.

σημείωμα κώδικος τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ ἔτους 1169 μνημονεύει τὸν ταβουλάριον καὶ κληρικὸν τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς πόλεως Μικρᾶς Βρούσεως τὸν Ψελλόν, «ἀνοικοδομήσαντα» ἐξ ἐπιταγῆς Γερασίμου μοναχοῦ, καθηγουμένου τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἐν μάρτυσι περιωνύμου Θεοδώρου τοῦ Κλεισουριώτου, τὸ χειρόγραφον τοῦτο ¹.

4. Ἡ Θρακικὴ Χερσόνησος καὶ αἱ ἀκταὶ τῆς Προποντιδος. Κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐγράφετο τὸ ὑπὲρ τῶν Βενετῶν χρυσοβούλλον τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Γ', ἡ θρακικὴ Χερσόνησος ἀπετέλει εἰσέτι ἰδίαν διοικητικὴν περιφέρειαν ². Ἐν τῇ Partitio Romaniae ἡ περιοχὴ αὕτη, ὡς καὶ δλόκληρος ἡ Θράκη, παρίσταται διεσπασμένη εἰς ἐπισκέψεις, πόλεις καὶ ἄλλας ἐλάσσονας περιφερείας.

Ἀπώταται πασῶν τῶν διοικητικῶν τούτων περιφερειῶν ἦσαν αἱ ἐπισκέψεις Μαδύτου καὶ Καλλιπόλεως ³. Καὶ ἡ Μάδυτος καὶ ἡ Καλλιπολις φέρονται ἐνωρίτατα ὡς ἐπισκοπαί, τεταγμένα ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας ⁴. Ἐσώθη μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς τὸν μητροπολίτην Μαδύτων Νικηφόρον ⁵. Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν Καλλιπόλεως τὸ ἔγγραφο περιέχει τὰ τοπωνύμια Lazus et Lactu. Δὲν εἶναι σαφές, εἰ ἂν οἱ διὰ τούτων δηλούμενοι τόποι ἀνήκον εἰς τὴν εἰρημένην ἐπίσκεψιν ἢ εἰς τὴν ἀπετέλουσαν ἰδίαν περιφέρειαν. Πάντως τὸ χωρίον νοσεῖ προφανῶς, καθ' ὃ δὲ σημειοῖ καὶ ὁ Tafel, τὰ ὀνόματα εἶναι ἄγνωστα ἐν τῇ μεσαιωνικῇ γεωγραφίᾳ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ⁶. Ἴσως ὑπ' αὐτὰ λανθάνει ἡ τοπωνυμία *Λίζηκος*, ὑπὸ τὴν ὁποίαν φέρεται ἐπισκοπή, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας ⁷.

Μνημονεύεται ἀκολούθως ἡ Pertinentia de Muntimanis et Sigorotamo, cum omnibus, quae sub istis ⁸. Περὶ τοῦ πρώτου τῶν ὀνομάτων

¹ Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἑλληνικῶν κωδίκων, τόμ. Α', σελ. 279. Πρβλ. Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 95-96.

² Πρβλ. ἀνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 55-56 [84-85].

³ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 467-468 καὶ 483.

⁴ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 122 κέ., 129 κέ.

⁵ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 115. Περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων Μαδύτου βλ. Ch. Picard-A. J. Reinach, Voyage dans la Chersonèse et aux îles de la mer de Thrace, Bulletin de Correspondance Hellénique, τόμ. 36 (1912), σελ. 305 κέ.

⁶ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 468, σημ. 2.

⁷ Georgius Cyprius, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 63, ἀρ. 1274. Πρβλ. Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 129.

⁸ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 468.

τούτων ὁ αὐτὸς Tafel παρατηρεῖ : «locus nobis incognitus, scriptione, ut patet, corrupta»¹. Τὰ χειρόγραφα παρέχουν τὰς γραφάς : De Muntemanis, De Muntimanis, Demum Temanis καὶ Munciakianis, οὐδεμία ὅμως αὐτῶν βοηθεῖ ἡμᾶς διὰ τὴν γεωγραφικὴν ἀναγνώρισιν. Σημειοῦμεν ἀπλῶς ὅτι ἡ κατάληξις τῆς τελευταίας (Munciakianis) φαίνεται παραδίδουσα ἀκραφνέστερον βυζαντινὸν τύπον. Τοῦναντίον, εἶναι γνωστὸς ὁ Σιγὸς ποταμός, ῥέων κατὰ τὴν θρακικὴν Χερσόνησον, παρὰ τὴν Μάδυτον καὶ τὴν Σηστόν².

Κατὰ τὴν αὐτὴν περιοχὴν πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἐλάσσονές τινες περιφέρειαι καὶ ἄσσημα πολίσματα. Μεταξὺ τούτων καταλέγομεν πρῶτον τὴν ἐπίσκεψιν Ἰαλοκαστελλίου³. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ἱστορικοῦ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου, ὅστις ποιεῖται μνείαν τοῦ τοπωνυμίου, προκύπτει ὅτι τὸ Ἰαλοκαστέλλιον ἔκειτο παρὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου, κατὰ τινα χῶρον ἐπιτηδεῖως ἔχοντα διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας⁴. Ἐναγράφονται περαιτέρω ἡ Pertinentia Galanatom καὶ τὸ Molinoto⁵. Διὰ τὸ τελευταῖον οἱ κώδικες παρέχουν ἐπίσης τὰς γραφάς Molinoto καὶ Molinogo. Ἡ πρώτη εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ὑγιεστέρα, διότι ὑπ' αὐτὴν δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ θρακικὸν Μελίβοτον. Τὸ ἀκόλουθον χωρίον τοῦ Χωνιάτου, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ναυτικὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κοντοστεφάνου ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου (1169), προσδιορίζει τὴν θέσιν τοῦ Μελιβότου : «μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κοντοστέφανος ἔξεισιν (ἦγε δὲ τότε ὀγδόη μὴν ὁ Ἰούλιος), καὶ δὴ πρὸς τὸ Μελίβοτον καταχθεῖς καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἔκεισε ἀφιγμένου θεατοῦ τοῦ στόλου τὰ πρὸς τὸ ἔργον ὑψηγηθεῖς, μετὰ δύο ἡμέρας ἀνάγεται καὶ καταγεται εἰς τὰ Κοῖλα, ταῦτα δὴ τὰ περὶ Σηστόν τε καὶ Ἄβυδον»⁶. Κατὰ ταῦτα, τὸ Μελίβοτον πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ παρὰ τὸν Ἑλλησπόντον καὶ πρὸ τῆς πόλεως Κοῖλα, ἡ ὁποία ἔκειτο οὐχὶ μακρὰν τῆς Σηστοῦ καὶ τῆς Μαδύτου⁷. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ τοπωνύμιον Galanatom, τοῦτο παραδίδεται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους Galanotom, Galavaton καὶ Gavalatori. Ὁ τελευταῖος ἐβοήθησεν ἡμᾶς νὰ ἀχθῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ

¹ Αὐτόθι, σημ. 3.

² Αὐτόθι, σημ. 4.

³ Αὐτόθι, σελ. 484.

⁴ Νικήτας Χωνιάτης, σελ. 360.

⁵ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 484.

⁶ Νικήτας Χωνιάτης, σελ. 209. F. Chalandon, Jean II Comnène et Manuel I Comnène, σελ. 539.

⁷ Περὶ τῶν Κοίλων ἢ τῆς Κοιλανῶν πόλεως, ὡς ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ, βλ. A. Dumont, Inscriptions et monuments figurés de la Thrace, σελ. 66. Ch. Picard-A. J. Reinach, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 285 κέ.

ὄνομα τοῦ μεσαιωνικοῦ συνοικισμοῦ διετηρήθη εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Γαλατάρια τοῦ καζᾶ τῆς Καλλιπόλεως ¹.

Χωροῦντες περαιτέρω, θὰ μνημονεύσωσμεν τὴν ἐπίσκεψιν Βραγχιαλίου ² καὶ τὰ προάστια τῶν Ραουλάτων καὶ τοῦ Ἑξαμιλίου ³. Τὸ ὄνομα τοῦ Βραγχιαλίου μαρτυρεῖται ὑπὸ Βυζαντινῶν καὶ Λατίνων συγγραφέων ⁴. Ἀνωτέρω ἀπεκρούσαμεν τὴν διόρθωσιν τοῦ Tafel, ἀντικαταστήσαντος ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν Βενετῶν χρυσοβούλλῳ τοῦ Ἀλεξίου Γ' τὸ ὄνομα τῆς Ἀγχιάλου διὰ τοῦ ἡμετέρου Βραγχιαλίου ⁵. Τὸ Ἑξαμίλιον ἀντικατέστησε τὴν ἀρχαίαν Λυσιμάχεια, μνημονεύεται δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν ⁶. Ἦτο ἔδρα ἐπισκοπῆς, ὑπαγομένης ὑπὸ τὴν μητροπολιν Ἡρακλείας ⁷. Μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' ἢ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἀνῆκεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἑξαμιλίου Στυλιανόν ⁸. Κατὰ χώραν εὑρέθησαν ἀρχαῖαι καὶ παλαιοχριστιανικαὶ ἐπιγραφαί ⁹. Περὶ τοῦ προαστίου τῶν Ραουλάτων οὐδὲν γνωρίζομεν. Τὸ ὄνομα ἔχει προφανῶς σχέσιν πρὸς τὴν γνωστὴν βυζαντινὴν οἰκογένειαν τῶν Ραούλ ¹⁰.

Ἐν συνεχείᾳ ἤρχοντο ἡ ἐπίσκεψις Περιστάσεως ¹¹, τὰ casalia Chotriki, Kerasea, Miriofitum ¹² καὶ ἡ ἐπίσκεψις Γάνου ¹³. Ἡ μεσαιωνικὴ Περίστασις ἀντικατέστησε τὴν ἀρχαίαν Τηρίστασιν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μνημονεύεται παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἱστορικοῖς ¹⁴. Ἡ Περίστασις ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μυριοφύτου ἀπετέλεσαν τὴν ἐπισκοπὴν Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως ¹⁵. Τὸ Μυριοφύτον τοῦτο ἀναφέρεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγγράφῳ ὡς προάστιον, ὡς προάστια δὲ χαρακτηρίζονται ὡσαύτως οἱ τόποι Chotriki καὶ Kerasea. Ἡ Κερασέα

¹ Στ. Β. Ψάλτη, Ἡ Θράκη καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐν αὐτῇ ἑλληνικοῦ στοιχείου (Ἀθῆναι, 1919), σελ. 160 - 161.

² Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 467.

³ Αὐτόθι, σελ. 467.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 269, σημ. 4.

⁵ Πρβλ. ἀνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 58 - 59 [87 - 88].

⁶ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 467, σημ. 4.

⁷ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 111.

⁸ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 116.

⁹ A. Dumont, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 49 κέ. Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἀρχαιότητες καὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Θράκης, Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, παράρτημα τοῦ 17 τόμου (1886), σελ. 103 κέ.

¹⁰ Περὶ αὐτῆς βλ. Ἀντ. Χατζῆ, Οἱ Ραούλ, Ράλ, Ράλαι, Kirchain 1909. Β. Ἀ. Μυστακίδου, Οἱ Ράλ(λ)αι, Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζ. Σπουδῶν, τόμ. 5 (1928), σελ. 257 κέ.

¹¹ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 467.

¹² Αὐτόθι, σελ. 466.

¹³ Αὐτόθι, σελ. 466.

¹⁴ Αὐτόθι, σελ. 467, σημ. 1.

¹⁵ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 147 - 148.

πρέπει ἀδιστακτικῶς νὰ ταυτισθῆ πρὸς τὸ ὁμώνυμον νεώτερον πόλισμα τοῦ κατὰ Μυριοφύτου ¹, δυσχερέστερος ὁμοίως ἀποβαίνει ὁ γεωγραφικὸς καθορισμὸς τοῦ τοπωνυμίου Chotriki. Τὰ χειρόγραφα παρέχουν καὶ ἄλλας γραφάς : Cotriki, Kotrichi. Coltrihī, Corici. Ὁ Tafel ὁμολογεῖ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προτείνῃ ἀναγνώρισίν τινα ², συνομολογοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς. Διὰ νὰ διευκολύνωμεν ἐνδεχομένως τοὺς μεταγενεστέρους ἐρευνητάς, σημειοῦμεν ἀπλῶς ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἔκειτο ἡ παράλιος πολίχνη Χώρα, ἣτις ἐνωθεῖσα μετὰ τοῦ Γάνου ἀπετέλεσαν ἐνιαίαν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν. Ἰσως ὑπὸ τὸ τοπωνύμιον τοῦ ἐγγράφου, δεινῶς διεστρεβλωμένον, λανθάνει τῆς πολίχνης ταύτης τὸ ὄνομα. Σημειοῦμεν ἐπίσης ὅτι ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Δημητρίου Κυδωνῆ ἀναγνώσκομεν τὸ ὄνομα τοῦ Χορτιάτου ³.

Ἡ Γάνος ἢ ὁ Γάνος, ὅστις ἦτο τὸ κέντρον τῆς ὁμωνύμου ἐπισκέψεως, πολλάκις ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων, ὡς καὶ τὰ «ῥη τοῦ Γάνου» ⁴, ὅπου εἶχεν ἰδρυθῆ διάσημος μοναχικὴ πολιτεία. Ἐπ' ἐσχάτων ἐξεδόθη μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς τὸν πρῶτον τοῦ Γάνου ⁵, μνημονεύεται δὲ καὶ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὁ προκαθήμενος Γάνου ὁ Κεκοκλημένος ⁶. Τὸ θρακικὸν τοῦτο πόλισμα ἀπετέλεσεν ἀρχιεπισκοπὴν καὶ εἶτα μητρόπολιν, ἀπὸ δὲ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος φέρεται ἠνωμένον μετὰ τῆς Χώρας ⁷.

Ἀκολούθως ἡ Partitio Romaniae καταλέγει τὴν ἐπίσκεψιν Χαλκίδος μετὰ τῶν πόλεων Ραιδεστοῦ καὶ Πανίδου καὶ μετὰ πάντων τῶν ὑπ' αὐτὰς ὑποκειμένων ⁸. Ἡ Χαλκίς ἔκειτο παρὰ τὰς Μέτρας καὶ εἶναι γνωστὴ ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐπισκοπῆς, ἡ ὁποία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας ⁹. Αἱ μετ' αὐτῆς ἀναγραφόμεναι δύο πόλεις, ἡ Ραιδεστός καὶ τὸ Πάνι-

¹ Στ. Β. Ψάλτη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 150 κέ.

² Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 466-467, σημ. 4.

³ G. Gammelli, Démétrius Cydonès Correspondance, σελ. 108.

⁴ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 466, σημ. 2.

⁵ V. Laurent, La Collection C. Orghidan, σελ. 200, ἀρ. 392. Καὶ ἄλλα μολυβδόβουλλα βλ. παρὰ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 118. Πρβλ. Κ. Κωνσταντοπούλου, Χρονολογήσεις Βυζαντινῶν μολυβδοβούλλων τῆς Θράκης, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, τόμ. 3 (1936-1937), σελ. 207. Πρὸς τινα πρῶτον τοῦ Γάνου ἀπευθύνεται ἐπιστολὴ τοῦ Γεωργίου Τορνίκη : Σπ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων, τόμ. 13 (1916), σελ. 8.

⁶ K. Krumbacher, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἑλλ. μετ., τόμ. Β', σελ. 154.

⁷ Ἰ. Α. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 98 κέ.

⁸ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 465.

⁹ Μ. Σαραντιῆ, Περί τῆς ἐν Θράκῃ Χαλκίδος, Μεσαιωνικά Γράμματα, τόμ. 2 (1935), σελ. 156-170. Ἰ. Α. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 185. Πρβλ. καὶ τὸ ἄρθρον τοῦ R. Janin, ἐν Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastiques, τόμ. ΙΒ' (1951), σελ. 278.

δον, εἶναι ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀστικῶν κέντρων τῆς παραλίου Θράκης.

Ἡ Ραιδεστός ἰδρύθη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Βισάνθης¹. Τὴν ἰδιαίτερον ἀκμὴν τῆς ἀφείλει εἰς τὴν ναυτικὴν καὶ ἐμπορικὴν κίνησιν, τὴν ὁποίαν ἐξῆρεν ἤδη ὁ Προκόπιος : « Ἡρακλείας δὲ ἀποθεν ἡμέρας ὁδόν, λέγει, χωρίον ἐπιθαλασσιδίων ἦν, Ραιδεστός ὄνομα, παράπλου μὲν ἐφ' Ἑλλησπόντου καλῶς κείμενον, εὐλίμενον δὲ καὶ τῇ κατὰ θάλασσαν ἐργασία ἐπιτηδείως ἔχον τοῖς ἐπ' ἐμπορίᾳ ναυτιλλομένοις καταίρειν τε καὶ ἀποφορτίζεσθαι προσηνῶς μάλιστα καὶ αὐτὰ πάλιν ἀνάγεσθαι οὐδενὶ πόνῳ ἐμπλησαμένους τοῦ γόμου τὰ πλοῖα »². Ὁ Edrisi ἐπαινεῖ τὴν χαιρίεσσαν τοποθεσίαν, ἐφ' ἧς ἦτο ἰδρυμένη ἡ πόλις, καὶ τοὺς περιβάλλοντας αὐτὴν ἀμπελώνας³. Ὁ Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειάτης ἐξ ἄλλου καὶ ἐν τῷ ἱστορικῷ του ἔργῳ καὶ ἐν τῇ Διατάξει, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε τῷ 1077 ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συσταθέντος Πτωχοτροφείου, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ *καστρον Ραιδεστοῦ* καὶ παρέχει πληροφορίας τινάς, χρησίμους διὰ τὴν τοπογραφίαν αὐτοῦ⁴.

Ἡ Ραιδεστός ἦτο σημαντικὸν κέντρον ἐμπορίας τοῦ σίτου. Ἀναφερόμενος εἰς τὰ μέτρα μονοπωλήσεως, τὰ ὅποια ἔλαβε κατὰ τὰ ἔτη 1073-1074 ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Νικηφόρος, σύμβουλος τοῦ Μιχαὴλ Ζ' τοῦ Δούκα, ὁ Ἀτταλειάτης γράφει : «... ἐν τῷ κάστρῳ τῇ Ραιδεστῷ κατάγουσιν ἄμαξαι τὸν σίτον πολλὰ καὶ διαπιπράσκουσι διασκεδαννύμεναι εἰς τε τὰ τῶν μοναστηρίων ξενοδοχεῖα καὶ κατατόπια καὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ πολλῶν ἐγχωρίων καὶ ἄνετον ποιοῦνται τὴν πρᾶσιν πρὸς τὸν βουλόμενον καὶ ἀκόλυτον, καὶ οὕτως ὁδεύει διὰ πάντων τὸ ἀγαθὸν τῆς εὐθηνίας »⁵. Τὰς μεθόδους ταύτας κατήργησεν ὁ Νικηφόρος, ἰδρύσας δημοσίαν ἀποθήκην, *φούνδακα* : « οὐ γάρ, ὡσπερ τὸ πρότερον ἦν, ὁ βουλόμενος ἐξωνεῖτο τὸν σίτον καὶ μετὰ τοῦ πωλοῦντος συνήλλαττε, καὶ εἴ περ μὴ ἐν τῷδε τῷ κατατοπίῳ ἠρέσκετο, μετέβαιεν εἰς τὸ ἄλλο καὶ αὐθις εἰς ἕτερον, καὶ ἀπὸ τῶν ἄμαξῶν ἢ πρᾶσις ἐγένετο ἄλλ' εἰσερχόμενα τὰ γεώργια ἐν τῇ τοῦ φούνδακος εἰρκτῇ σιτώνας εἶχον ἐνοίκους τοῦ φούνδακος καὶ σιτοκαπήλους πολλούς, καὶ οὗτοι προαφράζοντες τὸν σίτον ἐξωνοῦντο καὶ ἀπετίθουν καὶ διηγωνίζοντο κερδαίνειν ἐπὶ τῷ νομίσματι νομίσματα τρία. Ἠγόραζε δὲ ἀπὸ τῶν ἄμαξῶν οὐδεὶς, οὔτε ναυτικὸς εἰσάγων αὐτὸν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, οὔτε ἀστικός, οὔτε ἄγροικος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σιτοκαπήλων τοῦ φούνδακος ἢ πρᾶσις προέβαιεν, ὡς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο καὶ ὁ προκαθήμενος αὐτῶν

¹ Oberhummer, Bisanthe, Pauly - Wissowa, Real Encycl., τόμ. Γ', 1, στ. 500-501.

² Προκόπιου, Περὶ κτισμάτων, Δ', 9 (Haury, τόμ. Γ', 2, σελ. 139).

³ Παρὰ Tafel, Constantinus Porphyrogenitus, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 37.

⁴ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου, Ἱστορία, σελ. 201 (Bonn). Ἡ Διάταξις παρὰ Miklosich καὶ Müller, Acta et Diplomata græca, τόμ. Ε', σελ. 293 κέ.

⁵ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου, Ἱστορία, σελ. 201-202.

λυμεῶν φουνδακάριος, ὃς καινοτομῶν τοὺς τὸν σῆτον καταβιβάζοντας καὶ σῆτον ἐκ τούτων κακῶς ἀφαιρούμενος καὶ βαρείας ἀπαιτήσεις ὑπὲρ τῶν τοπιατικῶν εἰσπραττόμενος, ἠνάγκαζε τὴν πρᾶσιν διὰ τὸ καινοτομῆσθαι πολυειδῶς ἐνδεεστέραν ποιεῖν»¹. Μέχρι τῶν τελευταίων βυζαντινῶν χρόνων ἡ Ραιδεστός διετήρησε τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀκμῆν. Τὴν οἰκονομικὴν σημασίαν τῆς πόλεως δεικνύουν ὡσαύτως καὶ τὰ σφραγιστικά μνημεῖα. Οὕτω μολυβδόβουλλον τοῦ ἔτους 967/968, εὑρεθὲν κατὰ τόπον, ἀναφέρεται εἰς τὰ «βασιλικά κομμέρκια τῆς Θράκης»², τελευταίως δὲ ἐδημοσιεύθη μολυβδόβουλλον τοῦ Θ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς τινὰ Γεώργιον, βασιλικὸν κανδιδατὸν καὶ διοικητὴν Ραιδεστοῦ³.

Ὁ τύπος Πάνιδον, ὅφ' ὃν φέρεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγγράφῳ ἢ πόλις τοῦ Πανίου, μνημονεύεται ἐπαινημένως καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις ἱστορικοῖς τῶν Σταυροφοριῶν⁴. Οὕτω ὁ Foucher de Chartres χρησιμοποιεῖ τὸν τύπον Panadox⁵, ὁ δὲ Βιλλεαρδουίνος γράφει Panedor⁶. Ἴσως τὸ ὄνομα Πάνιδον πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ἐν μονογράμματι, χαρᾶχθέντι ἐπὶ χαλκίνης σφραγίδος⁷. Τὰ ἀνευρεθέντα ἐπιγραφικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα μαρτυροῦν ὅτι ἀπὸ τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος ὑπῆρξεν ἀδιάκοπος συνέχεια εἰς τὸν ἱστορικὸν βίον τοῦ Πανίου⁸. Ἰδιαίτερας μνείας ἄξιον εἶναι τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα Ἰωάννου τινὸς *πραγματευτοῦ ἐκ κόμης Μαγζάρων*⁹. Κατὰ τοὺς πρώιμους βυζαντινοὺς χρόνους οἱ *πραγματευταί*, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς παλαιότερους *negociatores*, ἦσαν λειτουργοὶ προσηλωμένοι εἰς τὰ κτήματα τοῦ στέμματος¹⁰, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης τὸ ἐπιγραφικὸν τοῦτο μνημεῖον εἶναι διδακτικόν. Ἐκ τῶν σφραγιστικῶν μνημείων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Πανίου, μνημονεύομεν ἐνταῦθα τρία τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ἀνήκοντα εἰς τὸν ἐπίσκοπον Πανίου Θεόδωρον, εἰς τὸν ποιμένα Πανίου Νικηφόρον καὶ εἰς τὸν ποιμένα Πανίου Ἰωάννην¹¹. Ἀξιολογότερον ὅμως πάντων εἶναι τὸ μολυβδόβουλλον

¹ Αὐτόθι, σελ. 202 - 203. Πρβλ. G. Bratianu, *Études Byzantines d'histoire économique et sociale*, σελ. 142 κέ.

² Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 82.

³ V. Laurent, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 140, ἀρ. 260.

⁴ Tafel καὶ Thomas, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 466, σημ. 4.

⁵ Παρὰ P. Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale*, σελ. 171.

⁶ Villehardouin, § 417, τόμ. Β', σελ. 230.

⁷ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 81.

⁸ Αὐτόθι, σελ. 87 κέ. A. Dumont, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 45 κέ. Πρβλ. N. A. Béné, *Zur einer byzantinischen Inschrift aus Panion vom Jahre 882*, Rhein. Museum, τόμ. 71 (1916), σελ. 285 κέ.

⁹ Ἀ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, "Ενθ' ἄνωτ.", σελ. 94.

¹⁰ G. Millet, "Ενθ' ἄνωτ.", *Byz. Zeitschrift*, τόμ. 30 (1929 - 1930), σελ. 437.

¹¹ K. Κωνσταντοπούλου, *Βυζαντινὰ Μολυβδόβουλλα*, σελ. 285, ἀρ.

τοῦ Γ' αἰῶνος, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἄρχοντα Πανίου Μιχαήλ¹. Ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ θρακικὴ πόλις διωκεῖτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑπὸ ἰδίου λειτουργοῦ, τοῦ ἄρχοντος, τὸν ὁποῖον εἶδομεν ἀσκοῦντα διοικητικὰ καθήκοντα καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ περιφερείας τοῦ Κράτους².

Τὸ ἔγγραφο τῆς διανομῆς ἀναφέρει καὶ τρίτην³ σημαντικὴν πόλιν τῆς Προποντίδος, τὴν Ἡράκλειαν (civitas Heracleæ)⁴. Ἔκειτο αὕτη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς πάλαι ἀνθοῦσης ἑλληνικῆς πόλεως Περίνθου⁵, τὴν ὁποῖαν διεδέχθη περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ' αἰῶνος⁶. Καὶ τὰ ἐκ Περίνθου-Ἡρακλείας ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ μνημεῖα εἶναι ἀξιολογώτατα, μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς ἀδιασπάστου συνεχείας τοῦ ἐν αὐτῇ βίου⁷. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, ἡ Ἡράκλεια ἦτο πυκνῶς κατοικημένη καὶ ἐμπορικωτάτη, παρέχουσα καταφύγιον εἰς τοὺς στόλους καὶ τοὺς στρατοὺς⁸. Τὴν ναυτικὴν αὐτῆς σημασίαν ἐξαίρει καὶ ὁ Βιλλεαρδουῖνος, λέγων ὅτι «la cité d'Arecloie», «seoit sor un bon port de mer»⁹. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς, ἡ Ἡράκλεια ὑπῆρξεν ἡ ἐπισημοτάτη τῶν θρακικῶν περιφερειῶν, χρηματίσασα μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας Εὐθρόπης Θρακίας¹⁰.

31a-31γ. Πρβλ. V. Laurent, Les Bulles métriques dans la Sigillographie byzantine, Ἑλληνικά, τόμ. 5 (1932), σελ. 390, ἀρ. 335 καὶ τόμ. 6 (1933), σελ. 81, ἀρ. 426-427.

¹ G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire byzantin, σελ. 159-160.

² Βλ. ἀνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 17, σελ. 260 [53] καὶ 270 κέ. [63 κέ.], τόμ. 21, σελ. 202 κέ. [144 κέ.]. Ἐκ τῶν ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθέντων μολυβδοβούλλων προσθέτομεν ἀδελφον ἄρχοντα Χίου τοῦ Θ' αἰῶνος καὶ ἀδελφον ὡσαύτως ἄρχοντα Θηβῶν τοῦ Γ' ἢ ΙΑ' αἰῶνος: V. Laurent, La Collection C. Orghidan, σελ. 110-111 καὶ 127, ἀρ. 204 καὶ 236.

³ Περιέργως τὸ ἡμέτερον ἔγγραφο παραλείπει καὶ ἄλλην σημαντικωτάτην καὶ ἀνθοῦσαν πόλιν τῆς Προποντίδος, τὴν Σηλύμβριαν, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη λανθάνῃ ὑπὸ τινά τῶν κακῶς παραδεδομένων τοπωνυμιῶν.

⁴ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 465.

⁵ E. Oberhummer, Perinthos, ἐν Pauly-Wissowa-Kroll, Real-Encycl., τόμ. ΙΘ' (1937), στ. 802 κέ.

⁶ Αὐτόθι, στ. 810.

⁷ G. Seure, Antiquités Thraces de la Propontide, Bulletin de Correspondance Hellénique, τόμ. 36 (1912), σελ. 534 κέ.

⁸ Edrisi, παρὰ Tafel, Constantinus Porphyrogenitus, σελ. 37.

⁹ Villehardouin, § 417, τόμ. Β', σελ. 230.

¹⁰ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 112 κέ. Μητροπολίτου Κορυθαῶς Εὐθρολογίου Κουρίλα, Heraclea Sacra, Θρακικά, τόμ. 17 (1912), σελ. 379 κέ. Τὸ δημοσιευόμενον πρῶτον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Θρακῶν ἐπὶ τὸν Χριστιανισμόν.

Περαιτέρω ἡ *Partitio Romaniae* ἀναγράφει τὰς ἀκολουθοῦσας τοπωνυμίας : *Icalotichas, cum omnibus, quæ sub ipsa, id est Anafartus, Tinsaccos, Irlagia, Potamia et Aacros, cum omnibus, quæ sub ipsa*¹. Ἄπαντες οἱ τόποι οὗτοι ἔκειντο ἐν τῇ ἀμέσῳ περιοχῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ τοῦ πρώτου ὀνόματος ὁ Tafel παρατηρεῖ : «*An Megalotichos? Estne locus noster idem cum loco veterum Μακρὸν Τεῖχος Chersonesi thracicæ?... An sermo est de loco Κοῖλα prope Sestum, quem Kalas dicit Benjamin Tudelitanus?*»². Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Στ. Κυριακίδης ὑποθέτει ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα λανθάνει αὐτὴ ἡ περιφέρεια τῆς θρησκικῆς Χερσονήσου³. Καθ' ἡμᾶς, τὸ τοπωνύμιον *Icalotichas* δὲν δηλοῖ οὔτε τὴν Χερσονήσον οὔτε τὰ Κοῖλα⁴, ἀλλὰ, ὡς μετὰ τινος δισταγμοῦ διέγνωσεν ὁ Tafel, τὸ Μεγάλον Τεῖχος. Τοῦ ὅρου Μέγα Τεῖχος γίνεται χρῆσις ἐν βυζαντιναῖς πηγαῖς πρὸς δήλωσιν τοῦ κυρίου ὀχυρωματικοῦ ἔργου τοῦ Θεοδοσίου⁵.

Ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ Τείχους μνημονεύονται καὶ ἄλλαι τοποθεσίαι. Ἡ Πλαγιά πρέπει νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸ δμώνυμον νεώτερον χωρίον τοῦ σαντζακίου Τσαλατάτζας⁶. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν σφύζεται τοπωνύμιον Ποταμιά, πάντως *vox bene sonat græce*, ὡς ἔγραψεν ὁ Tafel⁷. Ὑπὸ τὸ ὄνομα *Anafartus* κρύπτονται τὰ νεώτερα Ἀνάφάρτα⁸. Ὑπολείπονται ἔπομένως πρὸς ἀναγνώρισιν τὰ τοπωνύμια *Tinsaccos* καὶ *Aacros*. Καὶ περὶ τοῦ πρώτου καὶ περὶ τοῦ δευτέρου ὁ Tafel σημειώνει : *locus cum scriptiōne sua nobis incognitus*⁹. Τὸ ὄνομα *Aacros* παραδίδεται ὑπὸ διαφόρους τύπους ἐν τοῖς χειρογράφοις : *Aacros, Acros, Aatios*. Οὐδὲν τῶν γνωστῶν εἰς ἡμᾶς πολισμάτων καὶ χωρίων τῆς περιοχῆς ἔφευρεν ὄνομα παρεμφερές. Πρὸς στιγμὴν ἀπεβλέψαμεν εἰς τὰ Ἄθυνα, ἀλλ' ἐν διπλωματικαῖς πηγαῖς, ἀναφερομέναις εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ψυχωσωστρίας, εὑρομεν τοπωνύμιον προσομοιάζον πρὸς τὰς γραφὰς τοῦ περὶ διανομῆς ἡμετέρου ἐγγράφου. Ἐν χρυσοβούλλῳ δηλονότι τοῦ αὐτοκρά-

¹ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 483.

² Αὐτόθι, σημ. 2.

³ Στ. Κυριακίδου, Βυζαντιναὶ Μελέται, σελ. 429, σημ. 2 καὶ 432-433.

⁴ Ἐάν τις ἀπέκρουε τὸν ἐνταῦθα προτεινόμενον ταυτισμὸν, θὰ ἠδύνατο μάλλον νὰ σνάψῃ τὴν γραφὴν *Icalotichas* πρὸς τὸ τοπωνύμιον τὰς Καλάς. Χωρίον τὰς Καλάς εὐρίσκομεν ἐν χρυσοβούλλῳ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, περὶ οὗ θὰ γίνῃ καὶ κατωτέρω λόγος : Γέροντος Ἀρκαδίου τοῦ Βατοπεδινού, Γράμματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Ψυχωσωστρίας, Byz. - Neugriechische Jahrbücher, τόμ. 13^ε (1937), σελ. ζ', στ. 63.

⁵ R. Janin, Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique (Παρίσιος, 1950), σελ. 250.

⁶ Στ. Β. Ψάλτη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 312.

⁷ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 483, σημ. 6.

⁸ Th. Menke, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 40.

⁹ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 483, σημ. 4 καὶ 7.

τορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐκδοθέντι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1349, γίνεται λόγος περὶ «τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου Ἰέρως»¹. Ἴσως ὁ ποταμὸς οὗτος πρόκειται ἐν τῷ νοσοῦντι χωρίῳ, ἄλλως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Θράκην τοποθεσία ὁμώνυμος πρὸς τὸ μακεδονικὸν Ἰάκρος². Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν Τίναςσος, νομίζομεν ὅτι αὕτη πρέπει ἀδιστακτικῶς νὰ ταυτισθῇ πρὸς «φρούριόν τι Σηλυβρίας ἑγγύς, Σάκκουσ ὀνομαζόμενον», περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖ ὁ Καντακουζηνός, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν δύο Ἰανδρονίκων³.

5. Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Ἀγαθοπόλεως. Μεταξὺ τῶν ἑδαφῶν, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὸν πρῶτον κλῆρον τοῦ Αὐτοκράτορος, ἡ Partitio Romaniae μνημονεῖται τὰ ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης, τῆς Πύλης τῶν Βλαχερνῶν καὶ τοῦ Στενοῦ τῆς Δύσεως μέχρι Μηδείας καὶ Ἀγαθοπόλεως: A Porta Aurea et Blachernali et occidentali Steno usque ad Midiam et Agathopoli⁴.

Ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων δύο πυλῶν τοῦ χερσαίου τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μὲν Χρυσῆ λεγομένη ἔκειτο πρὸς νότον κατὰ τὴν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Ἐβδομον, τὸ Ρήγιον καὶ τὴν Προποντιδα⁵. ἡ Πόρτα τῶν Βλαχερνῶν, Πόρτα τοῦ μονοτείχους τῶν Βλαχερνῶν, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὴν ὁ Θεοφάνης⁶, εὗρίσκετο εἰς τὴν βορειοτάτην συνοικίαν τῆς πόλεως καὶ ἠνοίγετο ἐπὶ τοῦ τείχους, τοῦ ἀνεγερθέντος τῷ 627 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου⁷.

Διὰ τοῦ ὀνόματος *Στενόν*, δυτικὸν Στενόν, Στενὸν τῆς Δύσεως ἢ Ἀνάπλους, οἱ Βυζαντινοὶ ἐδήλουν τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου⁸. Ὁ Θεοφάνης ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Στενοῦ τοῦ Πόντου καὶ περὶ τῶν *θηρακῶν* τοῦ Στενοῦ *μερῶν*⁹. Ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τῆς στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς σημασίας τῶν Στενῶν καὶ ἐμνημονεύθησαν μολυβδόβουλλα τοῦ Ι' καὶ ΙΑ' αἰῶνος, ἀνήκοντα εἰς τὸν πρωτοσπαθάριον Ἀρχάδιον καὶ στρατηγὸν Βοσπόρου καὶ εἰς τὸν χαρτουλάριον Χρυσοπόλεως καὶ Βοσπόρου Ἰωάννην¹⁰.

¹ Γέροντος Ἀρχαδίου τοῦ Βατοπεδινοῦ, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. η'. Fr. Dölger, Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges, σελ. 120 κέ.

² Στ. Κυριακίδου, Βυζαντιναὶ Μελέται, σελ. 361, σημ. 2 καὶ 475.

³ Ἰωάννης Καντακουζηνός, τόμ. Α', σελ. 136 καὶ 144.

⁴ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 473 - 474.

⁵ R. Janin, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 252 κέ.

⁶ Θεοφάνης, τόμ. Α', σελ. 386 (De Boor).

⁷ R. Janin, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 267.

⁸ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 473, σημ. 7. R. Janin, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 426 καὶ 437.

⁹ Θεοφάνης, τόμ. Α', σελ. 367 καὶ 481 (De Boor).

¹⁰ Ἀνωτέρω ΕΕΒΣ, τόμ. 18, σελ. 56 [85].

Κατὰ τοὺς πρώιμους βυζαντινοὺς χρόνους προϊστατο τῆς περιφερείας ὁ *κόμης τοῦ Ἱεροῦ καὶ τοῦ Πόντου ἢ κόμης τῶν Στενῶν τῆς Ποντικῆς Θαλάσσης*, ἑδρεῦων ἐν Ἱερῶ, ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς¹. Βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ἐκθέτων «τῖνι τρόπῳ γέγονεν τὸ βασιλικὸν δρομῶνιον», ἀναφέρει τὰ *πλώιμα τῶν Στενιτῶν* καὶ προσθέτει: «τὸ γὰρ παλαιὸν εἶχεν καὶ τὸ Στενὸν χελώνδια βασιλικοπλώιμα μέχρι τῶν δέκα»². Τελευταίως ἐδημοσιεύθη μολυβδόβουλλον τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἀνήκον εἰς τὸν Κωνσταντῖνον, βεστιάρχην καὶ στρατηγὸν τοῦ Στενοῦ τὸν Χαψέν³. Ἐν χρυσοβούλλῳ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τοῦ ἔτους 1349, μνημονεύεται ἡ Μονὴ Κεγχορίου, διακειμένη «κατὰ τὸ ἔϋον μέρος τοῦ περὶ τὸν Ἀνάπλου Στενοῦ»⁴.

Αἱ δύο ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Εὐξείνου Πόντου θρακικαὶ πόλεις εἶναι γνωσταὶ καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὰ καὶ ὡς ἐμπορικὰ κέντρα. Ἡ Μήδεια ἀπετέλει ἐπισκοπὴν ὑποκειμένην εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, ἡ δὲ Ἀγαθόπολις, ἐπισκοπὴ καὶ αὕτη ἀρχικῶς, ἀνήκεν εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως⁵. Μεταξὺ τῶν πόλεων, εἰς ἃς διὰ χρυσοβούλλου τοῦ 1336 ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ' ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθέραν ἐμπορίαν εἰς τοὺς ἐκ Μονεμβασίας ναυτίλους, περιλαμβάνονται ἡ Μήδεια καὶ ἡ Ἀγαθόπολις⁶.

Σημειώσεις. Εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀναγραφόμενας διοικητικὰς περιφερείας δὲν περιλαμβάνομεν τέσσαρας, τῶν ὁποίων ἡ ἀναγνώρισις δὲν κατέστη δυνατή. Εἶναι δὲ αὗται ἡ *Pertinentia Putis et Nicodemi*, ἡ *Pertinentia Lebuecho*, ἡ *Pertinentia de Phitoto* καὶ ἡ *Pertinentia Sirolefki*.

Περὶ τῆς τελευταίας τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ἀπορρίπτοντες ὡς ἀπιθάνους τὰς ὑποθέσεις τοῦ Tafel⁷, ὅτι τὸ τοπωνύμιον Ξηρολεύκη, τὸ ὁποῖον φαίνεται λανθάνον ἐν τῷ ἐγγράφῳ, δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἄλλοθεν γνωστόν. Περὶ τῆς *Pertinentia Putis et Nicodemi* ὁ Tafel οὐδὲν προτείνει⁸. Τὰ χειρόγραφα παρέχουν ὡσαύτως τὰς γραφάς: *Pucis, Piacis, Puti, Pictis*

¹ J. B. Burg, *History of the Later Roman Empire*, τόμ. Β' (Λονδίνον, 1923), σελ. 355, σημ. 5. E. Stein, *Histoire du Bas-Empire*, τόμ. Β' (Παρίσιοι, 1949), σελ. 442, σημ. 1.

² Πορφυρογεννήτου, Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν, ἔκδ. Moravcsik, κεφ. 51, σελ. 246 καὶ 250.

³ V. Laurent, *La Collection C. Orghidan*, σελ. 126, ἀρ. 234.

⁴ Γέροντος Ἀρχαδίου τοῦ Βατοπεδινοῦ, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. ζ'. Fr. Dölger, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 124.

⁵ Georgius Cyprius, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 63 καὶ 80, ἀρ. 1273 καὶ 1711. Πρβλ. Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 65 κέ., 143 κέ.

⁶ Miklosich καὶ Müller, *Acta et Diplomata graeca*, τόμ. Ε', σελ. 165 κέ.

⁷ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 484, σημ. 5.

⁸ Αὐτόθι, σελ. 465, σημ. 5 καὶ 6.

καὶ Nicodimi, Nicomidi, Meodimi. Εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐρευνητοῦ ἔρχονται τὰ τοπωνύμια Πύθιον, Ἐμπύθιον ἀφ' ἐνὸς καὶ Νικαίας, Νίκης, Νικίτζης ἀφ' ἑτέρου. Ἡ θρακικὴ Νίκαια, Νίκη καὶ Nequise, κατὰ τὸν Βιλλεαρδουῖνον ¹, εἶναι γνωστὴ καὶ ὡς πόλισμα καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια ². Θὰ ἠδύνατό τις ὡσαύτως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα τὰ μικρασιατικὰ τοπωνύμια Νικομήδεια καὶ Πύθια, κατὰ λάθος περιληφθέντα μεταξὺ τῶν θρακικῶν.

Τὴν Pertinentia Lebuecho, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα παραδίδεται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους Lebuccho, Lebucto καὶ Tetucito, ὁ Tafel ταυτίζει πρὸς τὸν Ἀκιδούκτον ἢ Κηδόκτον (προφανῶς τὸ ὄνομα ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ λατινικὸν aquaeductum), χῶρον παρὰ τὴν Ἡράκλειαν, μνημονευόμενον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν ³. Ἀντὶ τῆς ἥκιστα πιθανῆς ταύτης ἀναγνωρίσεως, θὰ ἠδύνατό τις νὰ προτείνῃ τὸν συσχετισμὸν τοῦ τοπωνυμίου πρὸς τὸ θρακικὸν Δεβεδὸς ἢ Δέβαδα, ἔδρας ἐπισκοπῆς τεταγμένης ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως ⁴, ἢ πρὸς τὸ Δεβούνιον, ὅπου τῷ 1091 ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἐνίκησε τοὺς Πετсенέγγους ⁵. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρέχονται ἐνταῦθα ὡς ἀπλαῖ ἐνδείξεις.

Τὸ ὄνομα τῆς Pertinentia Phitoto, φέρεται ὑπὸ διαφόρους τύπους : Plitoto, Plithoto, Phitoto. Ὁ Tafel γράφει περὶ αὐτῆς : locus cum scriptione hactenus nobis incognitus ⁶. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ τοπωνύμιον τοῦτο περισφύζει τὸ ὄνομα τοῦ θρακικοῦ πολισματος Πολύβοτον. Ὁ Tafel συνάπτει τὸ Πολύβοτον τοῦτο πρὸς τὸ Μελίβοτον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος ⁷. Ἡ γνώμη αὕτη πρέπει ἴσως νὰ ἀναθεωρηθῇ. Καθ' ὅσον, τοὐλάχιστον, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν στοιχείων, τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῆς Ἀννης τῆς Κομνηνῆς καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τὸ Πολύβοτον ἔκειτο ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ρουσίου, ὅπου ἀναφέρεται μετὰ τῶν πόλεων Κισσοῦ καὶ Ἀκονίτου ⁸, ἐνῶ τὸ Μελίβοτον, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς Χερσονήσου.

Σημειώνομεν, τέλος, ὅτι μεταξὺ τῶν θρακικῶν πόλεων, τῶν ἀναγραφο-

¹ Villehardouin, § 344, τόμ. Β', σελ. 154.

² Θεοφάνης, τόμ. Α', σελ. 496. Georgius Cyprius, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 59, ἀρ. 1184. Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 148 κέ.

³ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 482, σημ. 5.

⁴ Ἀ. Σταμούλη, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 127-128.

⁵ Ἄννα ἢ Κομνηνὴ, Η', 4-5, τόμ. Β', σελ. 12 καὶ 14 (Reiff.).

⁶ Tafel καὶ Thomas, Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 484, σημ. 1.

⁷ Αὐτόθι, σημ. 3.

⁸ Ἄννα ἢ Κομνηνὴ, Ζ', 9, τόμ. Α', σελ. 254. Ἰωάννης Καντακουζηνός, τόμ. Α', σελ. 436.

μένων ἐν τῇ Partitio Romaniae, δὲν μνημονεύεται ἡ Χαριούπολις, ἐκτὸς ἐὰν λανθάνῃ ὑπὸ τινα ἐσφαλμένην γραφήν. Ἡ Χαριούπολις, κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐξ Ἀδριανουπόλεως εἰς Ραιδεστόν, ἀναφέρεται πολλάκις ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν. Μολυβδόβουλλον τοῦ Θ' αἰῶνος ἀνῆκεν εἰς τὸν Θεοδοσίον, βασιλικὸν σπαθάριον καὶ τοποτηρητὴν Χαριόπολεως¹.

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

¹ G. Schlumberger, *Sigillographie de l'Empire byzantin*, σελ. 159.